
V zakletém světě staré Invalidovny

V zakletém světě staré Invalidovny

LIDOVÉ NOVINY

06.02.2010, autor: Zdeněk Lukeš

Dílo Kiliána Ignáce Dientzenhofera, soužené armádou a povodní, možná bude mít konečně štěstí

V tisku se objevily zprávy, že barokní palác Invalidovna v pražském Karlíně by mohla získat Karlova univerzita - snad filozofická fakulta. S touto stavbou je spojena část mého života, přesně na den to bylo deset let. Mám k ní sentimentální vztah, a proto jsem léta s nevolí sledoval, jak postupně chátrá.

Naštěstí je to palác značně robustní, jež nepovalily ani četné povodně, i když ta poslední v roce 2002 mu dala pořádně zabrat. Zprávy o možném využití Invalidovny mne těší a doufám, že se dobrá věc podaří.

Jak Invalidovna vypadá, ví málokdo (dokonce si pod tím slovem mnozí představí jen nedaleké sídliště či stanici metra). Objekt patřil od počátku vojákům a nebylo snadné se tam dostat. A to ani pro návštěvy archivu Národního technického muzea, který tam byl v podnájmu od časů, kdy bylo muzeum vystěhováváno nacisty ze Schwarzenberského paláce na Hradčanech.

Za totality tam občas dorazil zahraniční badatel, kterého ovšem zastavilo bdělé oko kyklopa (jednooký vysloužilý praporčík ve vrátnici měl přísný zákaz pouštět do vojenského areálu cizince, zvláště západní). Proto jsme někdy badatele namaskovali za uklízečku a propašovali dovnitř.

A pak jsme sledovali ten úžas.

Tam, kde se točil Amadeus Temným průchodem lemovaným sádrovými rytíři s usekanými údy od sochaře Tomáše Seidana (modely k pískovcovým plastikám invalidů na atice paláce) náhle vstoupil překvapený návštěvník do krásného, byť poněkud zašlého parku. V něm rostly obrovské platany z dob, kdy byla čtyřkřídlá budova, postavená Kiliánem Ignácem Dientzenhoferem dle plánů Fischera z Erlachu, dokončena. Uprostřed je půvabná empírová kašna, jež snad kdysi bývala na Cyrilometodějském náměstí.

A pak tu byla děla. Všech velikostí a tvarů: houfnice, moždíře, kanony stály všude kolem nádvoří, další pak na širokých klenutých chodbách. Chodbách tak dlouhých, že se v perspektivě sbíhaly do jediného bodu. Kdysi v nich plavně poletoval upír v podání Ilji Racka (ve filmu Hrabě Drákula z roku 1970). Pár let poté po nich mátožně procházel do své cely staříčkový Salieri v Amadeovi. Aby tu však mohl Miloš Forman natáčet známé scény z blázince, museli soudruzi vojáci děla z chodeb pracně vyvléci. To se jim moc nechtělo, zvláště když dostávali pokyny od třídního nepřítele, amerického filmového štábu. Obměkčily je až dárky. Každý důstojník i staršina dostal černou pláštěnku s logem filmu a problém byl rychle vyřešen.

Takovými dlouhými chodbami jste pak došli až do království technického muzea. Východní a západní křídlo přízemí bylo zasvěceno archivním sbírkám. Na chodbách stály jednak vitríny se sádrovými modely různých staveb, což bylo hájemství Archivu architektury, dále různé turbíny, parní a elektrické stroje podivuhodných tvarů, všechny pěkně naolejované, připomínaly pravěké příšery čekající na probuzení. Úplně na konci - v chodbě severní - byl letecký archiv, kde se nacházely modely aeroplánů, vrtule nebo zarámovaná vyznamenání pilotů z bojů o Anglii. A pak tu byly zaprášené

zbytky někdejší expozice, která tu fungovala až do počátku 60. let. Funkční modely starých továren, police s děšivě vyhlížejícími dózami, v nichž plavaly hnědé bulvy cukrové řepy, různé grafy, chemické instalace s křivulemi a baňkami Miloval jsem to všechno a připadal si jako v nějakém zakletém světě.

Mávání perutí víří prach Život tam ovšem vůbec nebyl lehký, aby si někdo nepředstavoval, že to byla jenom romantika. V období od listopadu do května byla na chodbách hrozná zima. Na jaře bylo venku třeba 20 stupňů, ale za dubovými vraty uvnitř stále jen osm.

Topilo se briketami, jež jsem musel natahat z podzemního bunkru na opačné straně paláce. Z chodby se uhlí vynášelo po točitých schodech do vestavěných pater, kde kdysi přebývali důstojníci (řadoví vojáci bydleli v drsnějších podmínkách v přízemí). Do obřích kamen se hodila celá kostka pevného podpalovače Pe-Po a nasypal uhlák briket. Za půl hodiny už kamna hučela a sálala. Zato já byl černý od mouru.

Litinová výlevka se studenou vodou byla v přízemí. Anebo se člověk musel vydat na dlouhou túru k umyvadlu u jediné funkční latríny (muzejní exponát z 19. století). Cesta to byla jako z hororu, neboť člověk míjel malý dvorek, z něhož se ozývalo hrozivé vrkání tisíců holubů, nikdy ho nikdo nečistil a ležely tam hromady mrtvých ptáků Trochu to připomínalo zdevastovanou krajinu z Tarkovského filmu Stalker. Občas se na tuto toaletu vypravila nějaká badatelka kunsthistorička v čistém elegantním kostýmku. Vracela se pak v mírném šoku s děsem v očích.

Měl jsem asi dobrodružnou povahu, takže mne tyto věci moc netrápily. Víc mne mrzelo, že v tak nepřívětivých podmínkách a vlhku byly uloženy cenné pozůstatosti našich nejvýznamnějších architektů. Vždycky jsem se bál požáru, ale...

Já Invalidovnu opustil v roce 1990 a těšil se, že v nové éře dojde rychle k přestěhování celého archivu do hlavní budovy muzea na Letné, kde se po odchodu geodetů a vnitřáků uvolnila dvě patra. Bohužel se tak nestalo. Bál jsem se vždycky požáru, ale nakonec to byla voda, která sbírky nedozírné hodnoty z velké části poničila.

Od povodní byla Invalidovna - až na část vojenského archivu v prvním poschodí - vyklizená. Teď ji tedy možná čeká nadějná budoucnost. Za pár let bude znít po chodbách smích studentů, v parku na nádvoří budou lidé polehávat pod větvemi rozložitých platanů, v někdejších kobkách válečných invalidů budou sedět za stoly zavalenými papíry ctihodní páni docenti a profesoři a chystat se na přednášku v bývalé vojenské kapli. Možná.